Maastricht in Beeld

Sint-Lambertuskerk

62

oktober 2024

Sint-Lambertuskerk

Maastricht was tot 1867 een ommuurde vesting en buiten de muren mocht er niet gebouwd worden. Maar toen de vestingstatus was opgeheven, kreeg de stad de kans om uit te breiden. De nieuwe uitbreiding in het westelijke deel van de stad, het heet Brusselsepoort, ontstond tussen 1900 en 1940. En door die groei was er een kerk nodig, het werd de Sint-Lambertus. Die was een afsplitsing van de parochie van Sint-Servaas in de binnenstad.

De architect was Hubert van Groenendael, geboren in Nunhem in 1868, overleden in Maastricht in 1942; hij heeft in 1933 ook de Sint-Theresiakerk gebouwd. De bouwstijl is neo-byzantijns/neo-romaans, het bouwjaar was 1914. Het is gebouwd in Kunrader breuksteen aan de buitenkant en mergel binnen. De plattegrond is kruisvormig, de kerk is niet georiënteerd. Opvallend is de uivormige koepel boven de centraalbouw. Daardoor heeft de kerk iets weg van de Parijse Sacré-Cœur. Het is een Rijksmonument: 506891.

De kerk is in 1985 buiten gebruik gesteld, de veiligheid van de kerkgangers kon niet meer gegarandeerd worden.

Adres: Koningin Emmaplein 7
Wikipedia: wikipedia.org/wiki/Sint-Lambertuskerk_(Maastricht)

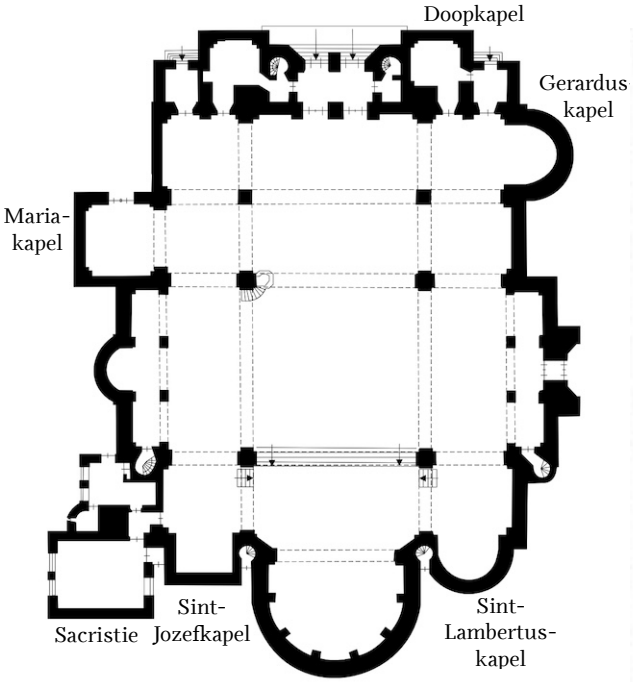

De plattegrond van de kerk, de ingang is bovenaan. We zien duidelijk de centrale opzet: een grote ruimte in het midden, de zijbeuken zijn ondiep, en achteraan het hoogkoor. In de ruimte staan vier pijlers van Beiers graniet. Verder zijn er wat kleine zijkapellen. Onder het hoogkoor is een crypte. In de verschillende torens zijn wenteltrappen.

De foto rechts is uit de fotocollectie GAM, 12563, de foto is uit 1913, de fotograaf is onbekend. We kijken naar de ronde achterkant, de buitenzijde van de apsis. Op de voorgrond rechts ligt een stapel houten palen, misschien van de steigers die kort daarvoor zijn afgebroken. En links staat een jongeman naar de fotograaf te kijken.

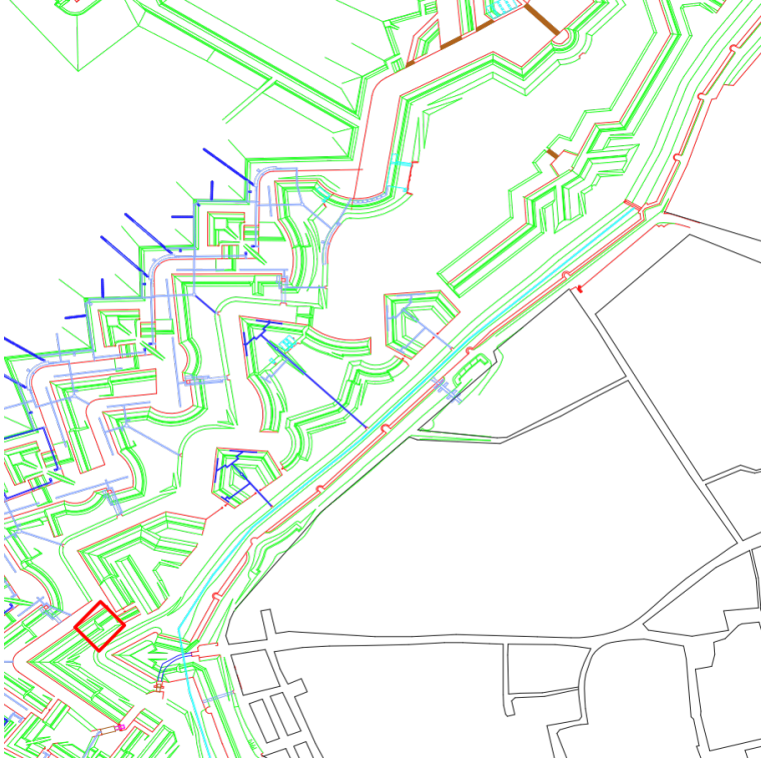

De foto boven is een satellietfoto van de omgeving. We zien linksonder de Sint-Lambertuskerk in het rode vierkant. De stedelijke bebouwing is duidelijk te zien, net als de zigzagvormige vestingwerken, de Hoge Fronten of Linie van Du Moulin. De tekening laat de getekende plattegrond van de werken zien. Op de foto rechts zijn beide gecombineerd. We zien duidelijk dat de werken ook liggen op de plaats waar de kerk staat.

Er zijn bastions, lunetten, kazematten en ravelijnen, die zijn hoog. Het zijn aarden wallen omgeven door stenen muren. En er zijn droge grachten die meters diep liggen. Om er op te kunnen bouwen, moesten de grachten opgevuld worden met aarde uit de wallen. Maar er waren ook lege ruimtes en gangen. Die zijn niet opgevuld en daar is de ondergrond niet stabiel genoeg voor zware gebouwen. En dat zou blijken.

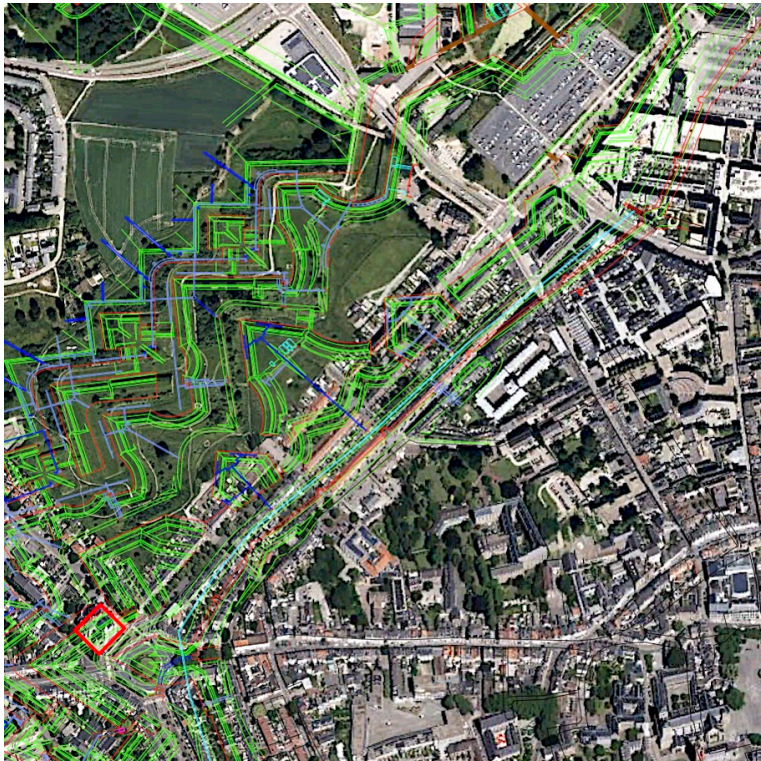

Want al snel na de bouw bleken er problemen. Door verzakkingen in de ondergrond en het fundament, ontstonden er scheuren in de gewelven. De holtes in de ondergrond konden het grote gewicht niet dragen. De scheuren werden in 1926 hersteld, maar in 1931 was het opnieuw zover; men had kennelijk het probleem niet afdoende opgelost. Er werden nu trekstangen tussen de bogen in de kerk aangebracht en waar balken gescheurd waren, werden die met gewapend beton versterkt. Tussen 1976 en 1978 waren er opnieuw verzakte funderingen en scheuren in de koepels. In 1985 werd de kerk gesloten; het gevaar werd te groot. Het gebouw kreeg andere bestemmingen.

Rechts zien we de sacristie. De Kunrader breuksteen is goed te zien in het strijklicht; onregelmatige en ruwe brokken steen die het gebouw een karakteristiek uiterlijk geven. Onderaan zien we een hardstenen rand die de plint genoemd wordt. De ronde spitsen van de torens zijn van koper.

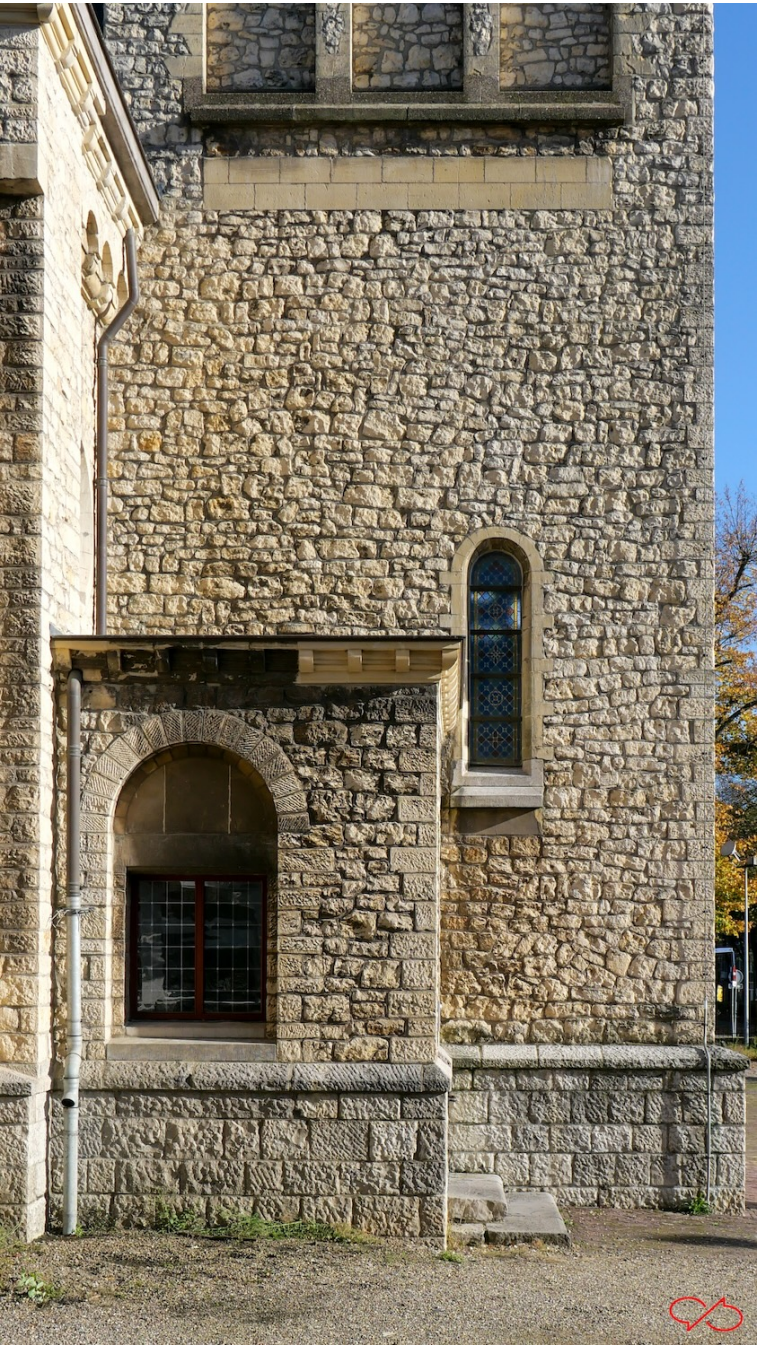

Op deze foto is duidelijk de structuur van de verschillende bouwelementen te zien. De verhoogde koepel achteraan, de sacristie links, de drie ramen van de Sint-Jozefkapel, het middenschip met hoektorentje en het koor rechts. En overal ronde bogen. In de boogfries die onder langs de daken van de sacristie en het koor loopt en ook in de de boogramen.
En de entree aan het Koningin Emmaplein.

Boven de boog een spits toelopende driehoek, de fronton. Daarin staan beelden van heiligen Lambertus, Servatius en Hubertus, in 1942 gemaakt door Wim van Hoorn.

De getrapte boog boven de ingang. De boog zelf is niet versierd, maar in de timpaan boven de deuren zien we in het midden God op een troon, hij houdt het kruisbeeld vast. Links Adam en Eva in het paradijs, net na de zondeval. Rechts de verlossing.

De wangfiguren aan beide zijden van de deuren zijn vier beelden van de profeten Daniël, Jeremia, Jesaja en Mozes (ze kijken naar de kerk) en vier evangelisten Marcus, Mattheus, Lucas en Johannes (ze kijken naar de mensen). Prachtige koppen en blote voeten. In de verdeelpijler in het midden staat een beeld van de Verlosser. In 1942 gemaakt door Wim van Hoorn.

Ik heb de foto's van het interieur gemaakt op 27 november 2017, er was toen een markt in de kerk. Een deel van de kerk was toen al bestemd als woonhuis, dat was niet toegankelijk. De rest had een culturele bestemming. We zien op beide foto's de binnenkant van de ui-vormige koepel.

De grote witte vlakken op de foto boven zijn scheidingswanden tussen het woonhuis en de centrale ruimte. Want tussen 1985 en 2017 is er nogal wat gebeurd. Verkoop door het bisdom aan woningbouwvereniging Servatius, tussen 2009 en 2012 opnieuw een ingrijpende restauratie, in 2016 een particuliere eigenaar die het pand verbouwde tot deels woonhuis en deels culturele bestemming en sinds 2021 het bedrijf Synapse waar onderzoek wordt gedaan naar bloedstolling en trombose. Er werken inmiddels zo'n vijftig mensen, vooral analisten en studenten. En in de sacristie is er een woning. Er zouden nog culturele evenementen gehouden kunnen worden. De scheidingswanden zijn verdwenen.

Links zien we twee van de drie roosvensters. De bovenste is boven de orgeltribune, de onderste in het westelijk transept. Op de onderste foto is duidelijk te zien dat de muren zijn uitgevoerd in verschillende kleuren steen.

En een van de kruiswegstaties in frescotechniek van Jan Gregoire, 1939-1940. In het bovenste deel zien we een engel die op een bazuin blaast. Onder de engel is de tekst EXSULTEMUS ET LAETEMUR IN EA in blauwe en rode letters. Het verwijst naar een kerkelijk gezang van Michael Praetorius (1571-1621): Haec est dies a 12. De tekst betekent wij zullen ons erover verheugen en blij zijn.

Onder de engel een statie, het is nummer acht: Jezus troost de wenende vrouwen. Ook dit is een fresco, er is speciaal een plaatsje voor gemaakt tussen de tegels.

De reliekschrijn of portretbuste van Sint-Lambertus. Lambertus is rond 638 in Maastricht geboren. Hij was bisschop tussen rond 670 en 705, in dat jaar is hij vermoord. Hij is heilig en beschermheilige van textielarbeiders. Zijn naamdag is op 17 september.

Hij bracht de bisschopszetel over van Maastricht naar Luik. Hij overleed daar en daar werden ook zijn relikwieën bewaard in de imposante Sint-Lambertuskathedraal. Die kathedraal is in 1789 door de Luikse revolutionairen afgebroken. In de Schatkamer van de Sint-Pauluskathedraal is Lambertus' reliekbuste uit 1510.

In 1937 verwierf pastoor Leo Linssen een reliek van Lambertus voor de kerk in Maastricht. Tweeduizend Maastrichtenaren gingen het in Luik ophalen, waarvoor twee extra treinen werden ingezet. Een jaar later bestelde de pastoor een reliekbuste bij Edelsmidse Brom in Utrecht. Die moest wel lijken op de Sint-Servaasbuste, uiteindelijk was die heilige ook belangrijk voor de stad. De buste is verguld en met edelstenen bezet.

Natuurlijk staat de buste niet meer in de Sint-Lambertuskerk, die is immers niet meer als kerk in gebruik. De buste staat sinds 2004 in de Sint-Lambertuskapel van de Sint-Annakerk in Maastricht. Er is een Broederschap die de buste tijdens processies meedraagt. Bijvoorbeeld tijdens de Bronprocessie, de Grote- of Stadsprocessie en de zevenjaarlijkse Heiligdomsvaart.

Hierboven zien we twee glas-in-loodramen van de evangelisten Johannes en Lucas. De onderste helft van beide ramen zijn verwisseld, kijk maar eens goed naar de groene mantel. Foto's: Sander van Daal, historischearchitectuur.nl

We zien hier de kerk zonder meubels, de foto is gemaakt in 2006. Door de ruimtelijkheid, de hoogte, de kleuren en de schilderingen is de indruk overweldigend. Het is te hopen dat de kerk af en toe weer open gaat.

Door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=65453784

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele:
https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom Classic 13.5.1
Opmaak: Apple Pages 14.2
Font: Odile Light van Kontour
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele